

Яненко Л.П., Юрчук Л.В.

(НУХТ, Київ)

ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНОМУ ВНЗ

Стаття присвячена освітнім вимогам до впровадження комп'ютерних технологій для викладання іноземних мов у ВНЗ. Підкреслюються переваги змішаних технологій "blended learning" та їх інноваційні особливості.

Ключові слова: *комплексні навчальні технології, навчальні Інтернет-ресурси, стандарт електронної освіти.*

Статья посвящена образовательным требованиям к внедрению компьютерных технологий для преподавания иностранных языков в университетах. Освещает преимущества смешанных технологий «blended learning» и их инновационных особенностей.

Ключевые слова: *интегрированные образовательные технологии, учебные Интернет-ресурсы, стандарт электронного образования.*

The article is devoted to the educational requirements for the implementation of computer technology to teach foreign languages in the Universities. The benefits of hybrid technologies "blended learning" and their innovative features are highlighted.

Key words: *integrated educational technology, educational Internet resources, standards of electronic education.*

Досконале знання іноземних мов, перш за все англійської, стало базовим елементом побудови інформаційного суспільства як у англосовітських, так і в усіх інших країнах. Тому потрібно постійно вдосконалювати технології викладання іноземних мов, використовуючи інноваційні технології на базі новітніх інтелектуальних засобів. Сьогодні це програмно-технічні комплекси, які впевнено стають надійними помічниками людини у багатьох галузях, зокрема і в освіті. Функціонування таких систем передбачає застосування так званої електронної платформи в режимі онлайн, яку можна використовувати для створення потрібного інформаційного середовища як головної умови для

активного навчання. Майбутнє освіти важко уявити без технологій такого роду. Серед основних інструментів, необхідних для індивідуальних та групових досліджень діяльності у сфері викладання іноземних мов, наприклад, підготовки тематичних проєктів, електронна платформа включає:

- чат як форма спілкування групи в Інтернеті у режимі реального часу;
- блог як онлайн-щоденник, до основного змісту якого регулярно додають записи (повідомлення), що містять тексти або зображення;
- форум теми для обговорення та обміну, на якому переглядають певні теми у віртуальній формі;
- вікі-сайт в Інтернеті, структура і зміст якого можуть змінювати користувачі за допомогою утиліти, що містяться на цьому сайті.

Використання даних електронних інструментів, з одного боку, дає можливість студентам вибрати свій власний шлях навчання з вивчення іноземних мов (студент працює у даному середовищі у зручний для нього час, у зручному місці і повторює скільки разів, скільки він хоче) та свою здатність контролювати власні когнітивні процеси для організації роботи у позааудиторний час. З іншого боку, певна когнітивна легкість використання готових програмно-технічних навчальних засобів підвищує рівень мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Так виникла сучасна модель змішаного навчання:

- всі матеріали практичних занять доступні для студентів і можуть легко бути використані для самостійного вивчення, тобто навчальні матеріали існують не тільки в друкованому вигляді, але й в електронному;
- викладач веде ресурсну карту, яка містить список первинного та вторинного матеріалів, Інтернет-посилання, що можуть використовуватися студентом протягом всього курсу вивчення мови;
- існує можливість спілкування в Інтернеті за допомогою таких інструментів, як чат, форум, блог, вікі;
- відбувається розробка індивідуальних та групових проєктів, що розвиває навички пошуку, аналізу інформації, вчить командній роботі, вмінню правильно розподіляти обов'язки і нести відповідальність за прийняті рішення;

-використовувати аудіо та відео лекції, які роблять навчання більш простими і насиченим.

Ця технологія має на меті надати студентам можливість краще планувати та впорядковувати свою діяльність, орієнтуючись на кінцевий результат навчання. Студенти навчаються приймати рішення, робити свідомий вибір та нести відповідальність. Поступово у студентів формуються навички та вміння працювати в інформаційному просторі, самостійно за власним вибором аналізувати інформацію, що є результатом різних сучасних технологій, а це значно пришвидшує формування необхідних мовленнєвих соціокультурних компетенцій.

Очевидно, що змішані моделі навчання узгоджуються з концепцією модернізації сучасної освіти на основі впровадження освітніх стандартів і розвитку Болонського процесу та виконання інших міжнародних угод. Інновації у викладанні іноземних мов включають не тільки нові навчальні методики на основі змішаного навчання, але й вимагає нової організації уроків. Тут модульне навчання доповнюється розвитком окремих навчальних траєкторій, умовами для самостійного навчання за допомогою інформаційних технологій, але також методами оцінки якості освіти. Наприклад, рейтингова система оцінювання успішності здійснює безперервне комплексне оцінювання якості навчання студентів та є гнучким і ефективним інструментом, даючи студентам мотивацію для досягнення високих результатів.

Крім того, певна освітня автономія означає можливість і реальну готовність студентів взяти під свій контроль частину освітньої діяльності, перш за все в організації їх самоосвіти і самовдосконалення. При цьому, вибір тих чи інших освітніх **політик** в значній мірі залежить від індивідуальних когнітивних особливостей студентів. Поняття автономії підготовки виховує і вимагає розуміння кожним студентом відповідальності за результат і процес академічної роботи. Тут студенти не є пасивними і слухняними виконавцями волі викладача. За умови прийняття такої моделі навчання вони стають майже рівноправними партнерами щодо правильного вибору окремих навчальних траєкторій. Проте роль викладача також значно розширюється - він виступає не

просто як перекладач, але як стратег, консультант, експерт і комунікаційний партнер, особливо з міжкультурного спілкування[1,2,3]. Звичайно, впровадження інноваційних методів і технологій при вивченні іноземної мови вимагає постійного контролю ефективності нововведень у навчальний процес, тому інновації вимагають критичного підходу та всеосяжного аналізу. Оцінка якості неможлива без регулярного відслідковування ситуації, проведення моніторингу труднощів у плануванні та організації процесу навчання, його фактичного змісту, а також проблем адаптації викладачів і студентів.

Сьогодні і наша держава, і історичні вимоги часу поставили завдання широкого вивчення англійської мови для успішної інтеграції України до ЄС та всього цивілізованого світу. Особливо це важливо для студентів ВНЗ, що мають працювати в умовах глобального ринку. Тому потрібно швидко розробляти та впроваджувати найпрогресивніші технології мовної освіти, активно використовувати вже наявні комп'ютерні методи та можливості вільного Інтернет-спілкування з англійськими колегами. Далі переходимо до особливостей саме програмно-технічного забезпечення таких змішаних навчальних технологій.

Спочатку почали народжуватися такі принципово нові, комплексні або гібридні методики викладання іноземних мов саме у технічних ВНЗ. Тут вже наявні умови дозволяють розробляти та пропонувати дійсно інноваційні технології, що значно прискорюють поглиблене вивчення та покращують якість володіння мовою випускниками. Тому саме технологічність сьогодні стає основною характеристикою діяльності викладача і це означає, що відбувається підвищення на більш високий рівень організації самого навчального процесу. Головною метою сучасної вищої освіти є підготовка компетентного спеціаліста у сфері професійної діяльності, спроможного ефективно працювати за фахом на рівні світових стандартів, мати навички і потребу постійного самовдосконалення та саморозвитку. Традиційно вивчення іноземної мови у неможливому ВНЗ було зосереджено на читанні, розумінні і перекладі спеціальних текстів, а також вивченні проблем наукового стилю, граматики та синтаксису на базі стандартної навчальної програми. Вже наявні інноваційні

методики викладання іноземних мов засновані на комунікативному принципі і включають в себе використання різних Інтернет-технологій, що додають навчальному процесу демократичної відкритості та мобільності.

Комунікативний підхід до організації процесу навчання вимагає, щоб всі задіяні навчальні методи і засоби взаємодіяли і впливали на особистість студента, його потреби, мотивації та здібності. Так студент стає суб'єктом мовлення та дійсно активним учасником освітнього процесу. Інновації навчального процесу мають торкнутися багатьох сторін технологій навчання, починаючи зі зміни організації простору в навчальних аудиторіях, кабінети мають бути обладнані сучасними технічними засобами для практичного навчання і самостійної роботи студентів з використанням великої кількості онлайн компонентів та Інтернет-ресурсів. Така комплексна система навчання отримала у світі ще назву "blended learning", бо тут поєднуються елементи суворого формального навчання (аудиторні заняття, програма курсу мови) з неформальним спілкуванням з найбільш важливих аспектів навчального матеріалу через повідомлення електронної пошти, Інтернет-конференції, дистанційне навчання і самостійну роботу студента. Навчання за допомогою комплексних технологій створюють нові інноваційні можливості для ефективного викладання іноземної мови, проте тут всі навчальні компоненти мають взаємодіяти гармонійно, але це відбувається лише, якщо всі вони проводяться правильно за відповідною методикою.

Важливо пам'ятати, що за такого навчання майже для кожного студента потрібно побудувати індивідуальну навчальну траєкторію та відповідне забезпечення, що з іншого боку значно підвищує відповідальність студента за результати навчання. Студент повинен відчувати себе кінцевою метою навчання, розвивати свій власний стиль навчання, розробляти план індивідуального навчання тощо. Для цього мають бути створені мультимедійні системи дистанційного навчання та системи управління навчанням, в якій студенти і викладачі будуть мати можливість спільно рухатися вперед в напрямку кінцевої мети. Ці системи мають працювати в режимі реального часу,

мати високий рівень інтерактивності, містити величезну кількість індивідуальних та групових завдань.

Таким чином, сучасність накладає більш суворі вимоги до підготовки студентів щодо реального знання іноземної мови як у повсякденному спілкуванні, так і в професійних сферах. При цьому загальний обсяг потрібної інформації, а відповідно іншомовних слів-термінів, постійно росте і часто традиційні шляхи їх передачі, зберігання та обробки стають неефективними. Тому використання сучасних інформаційних технологій відкриває широкі можливості комп'ютера як засобу навчання, а комп'ютеризовані навчальні програми мають багато переваг над методами традиційного навчання. Вони дозволяють тренувати різні види мовленнєвої діяльності, об'єднувати їх в різних комбінаціях, що практично допомагає реалізувати навіть складні мовні ситуації, дозволяє більш повно виявляти лінгвістичні здібності, створювати більш реальні комунікативні умови. Разом з тим, комп'ютери дозволяють автоматизувати можливість впровадження потрібних систем обліку знань, здійснювати індивідуальний підхід та активізацію самостійної роботи студентів. В мультимедійних навчальних програмах з англійської мови значно легше використовувати різні методичні засоби, потрібні для поєднання в одній навчальній технології етапів ознайомлення, тренування та контролю знань.

Зокрема, навіть стандартний різновид вправ типу питання-відповідь як приклад фізіологічної функції стимул-реакція в комп'ютерній технології дозволяє реалізувати множинний вибір і усвідомлену відповідь, коли студент вводить свою відповідь за допомогою клавіатури. Подібні завдання успішно використовують для закріплення граматики, словарного запасу, а також для проведення контролю. Більш складним навчальним засобом є конструювання тексту, коли на екрані з'являється зруйнований текст та пропонуються певні вправи щодо його виправлення: розташування абзаців тексту у правильному порядку, відновлення слів, розташування знаків пунктуації тощо. Тут можна запропонувати студенту змагання з комп'ютером або з сусідом. Такі вправи системно охоплюють конструювання тексту на всіх рівнях: морфеми, слова, словосполучення, речення, одиниці тексту різної складності тощо. Ще більші

можливості дають комп'ютери для індивідуального покращення вимови студентів шляхом виведення на екран спектрограм звукоутворення, необмеженим повторенням, показом на дисплеї потрібної артикуляції органів мовлення з показом і поясненням, як правильно вимовляти звуки. Тут, при наявності сучасних програмно-технічних можливостей доступних комп'ютерів, відповідні навчальні технології розкривають візуальні можливості для реалізації вже наявних результатів комп'ютерних методів аналізу і моделювання елементів англійської мови у її природних носіїв. Також цікаво реалізують комп'ютерні технології навчання звичайний диктант. Тут студенту пропонується ввести через клавіатуру озвучене слово, словосполучення або речення із застосуванням управління звуком, багаторазового повтору потрібних слів або речень. Після завершення вводу відповідь можливо порівняти з правильним варіантом. Нагадаємо також про інтерактивні відеофільми, коли студент стає певною дієвою особою і має правильно відповідати по ходу сценарію, інакше фільм зупиняється тощо.

Сьогодні існує певний вибір потрібних для такого навчання комп'ютерних технологій, проте вартість багатьох з них доступна лише спеціалізованим центрам, тому викладачі наших ВНЗ мають користуватися доступними ресурсами та послугами з Інтернету та вчити цьому своїх студентів. Сучасна структура Інтернету досить складна і включає багато сервісів або служб, придатних для вивчення англійської мови, які можливо розділити на дві великі групи за їх функціями: комунікативну та інформаційну. До комунікативних служб відносимо: електронну пошту, skype, viber, веб-конференції, веб-форуми, чати, вебінари тощо. Дуже популярні для навчання мов також інформаційні служби Інтернету, які містять різноманітні освітні ресурси, вони прості у використанні і не вимагають додаткового обладнання та матеріальних витрат. Саме Інтернет-ресурси допомагають подолати відомі протиріччя традиційного вивчення іноземної мови між колективною формою освіти і потребою індивідуального навчання, між регулярністю прямих впливів на всіх студентів і нерегулярністю зворотного зв'язку з кожним із них, між великими обсягами інформації і часовими рамками уроків.

Зрозуміло, що перехід до широкого впровадження таких змішаних та повністю комп'ютерних технологій навчання вимагає відповідних змін до існуючих освітніх стандартів, які мають забезпечити відповідність наступним критеріям:

- *завершеність* – їх специфікація має певним чином формально відображати повний цикл навчального процесу окремого навчального підрозділу. Більш точно, специфікація має підтримувати інтегрованість діяльності як учнів так і викладачів, інтегрованість ресурсів під час навчання, широке застосування різних підходів до навчання, колективне та індивідуальне навчання, змішаний чи синхронний або асинхронний режими навчання;

- *педагогічну гнучкість* - розробник повинен мати можливість описати будь-яку методологію педагогічної практики. Іншими словами, даним стандартом не повинна бути нав'язана жодна з усталених педагогічних методологій;

- *персоналізованість* - специфікація має підтримувати аспект персоналізації в контексті організації навчального процесу. Це означає, що як інформаційне наповнення, так і процеси мають базуватися на власних побажаннях, надбаних знаннях та поточних потребах у навчанні студентів. Контроль за адаптацією має бути наданий за бажанням студентів як викладачу, так і програмно-технічними засобам та їх розробнику тощо;

- *формалізація* - специфікація має адекватно описувати навчальний процес у термінах формальних висловлювань для можливої автоматичної обробки;

- *репродукованість* - специфікація має надавати можливість повторного опису процесу навчання за наявності різних груп студентів, різних інституції тощо.

- *взаємодія* - специфікації різних навчальних процесів повинні мати можливість взаємодіяти між собою;

- *сумісність* - специфікація має враховувати вже наявні варіанти таких стандартів, так як IMS Content Packaging, IMS Question and Test Interoperability, IMS/LOM Meta-Data, IMS Simple Sequencing тощо [5,6,7,8,9,10].

- *повторне використання* - специфікація має надавати зручні можливості

ідентифікації, ізоляції, декомпозиції та надавати можливість обмінюватись корисними даними для їх повторного використання в інших контекстах.

Вважаємо, що наріжним каменем такої перебудови навчального процесу має бути висока компетентність наших студентів щодо головних складових їх майбутнього життя, отримана не з замовних закордонних серіалів, а з безпосереднього спілкування або, ще краще, побачених власними очима реальних умов життя і праці в різних країнах. Тут дійсно позитивним результатом глобалізації є світові інформаційні мережі і чудові телекомунікаційні засоби, які дозволяють сьогодні практично безкоштовно віртуально зануритися у життя людей різних країн, побачити не тільки їх рекламні ролики. Проте існує дуже важлива умова успіху такої методики виховання потрібної компетентності, яка визначається рівнем знання англійської мови даним студентом. Ми всіляко підтримуємо намагання нашого Міністерства освіти і науки щодо значного покращення знань англійської мови, особливо студентів. Впровадження можливостей 3G та 4G зв'язку забезпечує безперешкодне пряме спілкування без кордонів, але мовленнєвий бар'єр часто стає на заваді цьому для нашої молоді. Низьке володіння іноземними мовами негативно впливають на нашу науку і освіту, призвели до важкого технологічного занепаду практично всіх галузей економіки.

Україна впритул наблизилась до побудови інформаційного суспільства. Близько половини населення планети використовують комп'ютерні технології на своєму робочому місці, а 90% користуються Інтернетом. Основою процесу інформатизації суспільства є інформатизація освіти, яка повинна випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності. Уміння самостійно здобувати знання, критично осмислювати та використовувати інформацію, на сучасному етапі розвитку нашого суспільства перетворюється в життєву необхідність кожного. Разом з тим, 80% як комп'ютерних технологій, так і потоків інформації в Інтернеті викладені англійською мовою, а це вимагає від студентів будь-яких спеціальностей знання мови. А тому для цього були також створені комп'ютерні засоби для вивчення іноземних мов.

Література:

1. Bonk C. J. & Graham C. R. Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2006
2. Watson J. Blended learning: The convergence of online and face-to-face education. North American Council for Online Learning. 2008, 16 p.
3. Oxford R. L. Teaching and Researching: Language Learning Strategies. Pearson Longman. 2011, 360 p.
4. ARIADNE. Foundation for the European Knowledge Pool [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.riadne-eu.org>.
5. ILIAS. Learning Management System [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.ilias.de/ios/index.html>.
6. Moodle. Open Source Course Management System for Online Learning [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://moodle.org>.
7. IEEE 1484.12.1-2002 Learning Object Metadata Standard [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.ieee.org/>.
8. Smythe C., Jackl A. IMS Content Packaging Information Model v1.1.4, - IMS Global Learning Consortium, Inc, 2004. - [Cited. 2005, October 18]
http://www.imsglobal.org/content/packaging/cpv1p1p4/ims_cp_bestv1p1p4.html
9. Koper R. IMS Learning Design Best Practice and Implementation Guide. Final Specification [Электронный ресурс] / R. Koper, B. Olivier, T. Anderson. - 2003. - Режим доступа : http://www.imsglobal.org/learningdesign/ldv1p0/imsld_bestv1p0.html.
10. IMS Simple Sequencing Behavior and Information Model v1.0 Final Specification [Электронный ресурс] // IMS Global Learning Consortium, Inc. - Режим доступа : <http://www.imsproject.org/>.